

Голові разової спеціалізованої вченої
ради ДФ 38.053.014
Чорноморського національного
університету імені Петра Могили,
доктору наук з державного управління,
професору
Ємельянову Володимирі Михайловичу

РЕЦЕНЗІЯ

доктора наук з державного управління, професора кафедри публічного управління та адміністрування Навчально-наукового інституту публічного управління та адміністрування Чорноморського національного університету імені Петра Могили **Антонової Людмили Володимирівни** на дисертаційну роботу здобувача наукового ступеня доктора філософії **Сулова Миколи Миколайовича** на тему «Механізми здійснення локальної ідентичності об'єднаних територіальних громад в умовах децентралізації влади», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування», за спеціальністю 281 – публічне управління та адміністрування

Актуальність теми дослідження, зв'язок з науковими програмами, темами

Актуальність теми зумовлена значимістю розробок рішення проблем локальної ідентичності для науки публічного управління. Реформа децентралізації й створення об'єднаних територіальних громад поставило питання щодо впровадження механізмів формування локальної ідентичності в територіальних громадах щоб не тільки зберегти унікальні особливості місцевих локальних соціумів, але й створити можливості для їх ефективної роботи. Важливість цього питання можна пояснити наступними причинами: по-перше, процес глобалізації призвів до того, що міста виходять на міжнародну економічну арену як повноправні актори на рівні з державою, а муніципальне управління починає використовувати маркетингові технології для позиціонування та конкурентоспроможності громад. По-друге, процеси децентралізації, які відбувалися не тільки в Україні, а й багатьох європейських країнах, призвели до укрупнення території та зміни адміністративно-територіального поділу, що як наслідок, викликало незадоволення населення. Оскільки, периферійні громади вважали, що все фінансування залишиться в центральній громаді, а також культурно-духовне життя буде зосереджено саме в центральній громаді. Крім того, відповідно до процесу децентралізації, органи місцевого самоврядування отримали широкий спектр повноважень у фінансовій сфері. Як результат, об'єднані територіальні громади повинні самостійно господарювати та забезпечувати себе фінансово, створюючи стратегії розвитку, залучаючи інвесторів, розробляючи нові можливості для бізнесу, формуючи ефективну систему надання адміністративних послуг та їх доступність для членів громади тощо.

Всі ці аспекти призвели до того що деякі громади відчули потребу у формуванні свого позитивного іміджу для того, щоб бути

конкурентоспроможними поряд з сусідніми громадами, щоб інвертор приходив саме до них; створювати сприятливий соціальний клімат в громаді, не покладаючись при цьому на державу. Саме вирішення зазначених питань та багатьох інших проблем можливе шляхом формування високого рівня локальної ідентичності громад. Що дозволяє ним вирішувати локальні проблеми, які мають важливе значення для єдності й цілісності України, як держави.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність та новизна

Зміст дисертації відповідає логіці мети та предмету дослідження, за якими припускається проведення аналізу як теоретичних проблем стосовно теми дисертаційного дослідження з погляду сучасних умов, так і питань практичного застосування. Дисертація характеризується поєднанням змісту напряду дослідження з логічно обумовленою послідовністю актуалізації фокусувань безпосередньої уваги автора. А сформульовані під час виконання дисертаційного дослідження узагальнення, висновки та рекомендації ґрунтуються на останніх досягненнях галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування».

Вивчення теоретичних засад дослідження локальної ідентичності, як системи відносин, що формується в громаді у вигляді соціальних норм, цінностей, установок тощо. В контексті публічного управління формування локальної ідентичності – це діяльність місцевих акторів (місцевої еліти: представників місцевої влади, політичних партій, депутатів, громадських діячів, представників науки та культури) спрямована на збереження культури й традицій в громаді, формування довіри до владних інститутів і один до одного, це взірєць до побудови групової поведінки, що визначає саморозвиток місцевого співтовариства, просування способів формування соціальної реальності в якості домінуючих.

Встановлено, що в умовах реформи децентралізації, зміни економічних соціокультурних умов, які пов'язані з процесом децентралізації, формування локальної ідентичності пов'язане з цілеспрямованою діяльністю суб'єктів за допомогою певних механізмів: самоідентифікації, соціальної інституціоналізації, структуризації та механізму локального усвідомлення.

Зазначено, що «локальна ідентичність» пов'язана з особистістю, її уявленнями; з місцем проживання, подіями, що відбуваються в громаді й впливають на життя її членів (умови роботи, досягнення її членів, майбутніми змінами) та формується в ході спільної співпраці членів територіальної спільноти.

В дослідженні встановлено, що реформа децентралізації й укрупнення територіальних громад визначила проблему «створення дієвого інституту локальної організації влади» й створила необхідні умови для розвитку локальних ідентичностей шляхом формування нових мереж взаємозв'язків між населеними пунктами, що ввійшли до складу ОТГ.

У роботі достатньо вдало сформульовані об'єкт і предмет дослідження, а саме: об'єктом дослідження є процеси формування та реалізації територіальної ідентичності. Предметом дослідження виступають механізми здійснення локальної ідентичності об'єднаних територіальних громад в умовах децентралізації влади.

Рівень формулювання дисертантом мети і завдань дослідження вказують на концептуальну зрілість Суслова Миколи Миколайовича як дослідника, а також свідчать про глибину її розуміння обраної у якості предмету наукового дослідження проблематики. Зміст дисертації характеризується цілісністю та комплексністю охоплення дослідженням предмету наукового пошуку.

Для досягнення мети дисертаційного дослідження автором були сформульовані такі основні завдання як: узагальнити теоретико-методологічні підходи до проблематики формування локальної ідентичності об'єднаних територіальних громад; показати європейський досвід розвитку локальної ідентичності територіальних громад; визначити роль локальної ідентичності у формуванні об'єднаних територіальних громад у процесі децентралізації влади; розкрити нормативно-правові механізми реалізації політики локальної ідентичності об'єднаних територіальних громад; охарактеризувати інструменти локальної ідентичності об'єднаних територіальних громад; запропонувати напрями удосконалення управління комунікаційним процесом ОТГ як чинник стимулювання локальної ідентичності громади.

Ознайомлення зі змістом дисертації дає підстави для формулювання висновку про те, що дисертантом у повній мірі були вирішені наведені вище завдання та досягнута мета дослідження.

Використання дисертантом значної наукової, нормативної й емпіричної бази сприяло глибокому, різнобічному висвітленню досліджуваної проблематики, формулюванню узагальнень, висновків і пропозицій, що мають наукову новизну.

Наукова новизна одержаних результатів

У дисертаційному дослідженні *вперше* запропоновано комплексний програмно-цільовий підхід щодо запровадження локальної ідентичності територіальної громади за допомогою інтегративного впливу таких механізмів: самоідентифікації (через мову, традиції, що підтримуються місцевою спільнотою, соціальний, культурний досвід, систему освіти); соціальної інституціоналізації (перетворення соціальних намірів у норму та формування відповідних правил співіснування, ідентифікуючи індивіда з певною соціальною спільнотою (місцевим співтовариством); структуризації місцевої спільноти (місцева еліта: культурні діячі, освітяни, представники громадських рухів, управлінці, що уповноважені приймати рішення та реалізовувати спільні інтереси місцевої спільноти, що здатні її об'єднати); місцевого самовизначення (історичні, культурні, побудові, етнічні особливості, що формують узагальнений образ представника даного місцевого співтовариства);

удосконалено методичні положення щодо оцінювання ефективності комунікаційних стратегій в громадах як інструмента консолідації суспільства до вирішення питань місцевого значення та забезпечення оперативного інформаційного зв'язку із громадянами у період кризи на основі уточнення критеріальних компонентів, які включають *якісні* (участь громадян у місцевих заходах, створення нових підприємств та відновлення існуючих, створення рекреаційних зон підвищення якості життя населення, зменшення рівня локальної міграції, наявність молодіжного потенціалу в громаді, зростання відсотку молоді в громадах) та *кількісні* (моніторинг громадської думки, доходи

місцевого бюджету, відсоток бізнесу, вимірювання рівня забрудненості водоймищ, повітря, відсоток комунальної інфраструктури, рівень народжуваності, відсоток молоді, рівень надання соціальних послуг) показники; підходи щодо визначення рівня локальної ідентичності в громадах від найнижчого (ототожнення людини із певною територією) до найвищого (передбачає відчуття приналежності індивіда до соціально активної спільноти) на основі ідентифікації локальної ідентичності у таких площинах: *номінальна* – індивід чи група індивідів вирізняє себе із загального соціуму і починає ототожнюватися з певною спільнотою, яка проживає на території відповідної громади та *реальна* – індивід добровільно проявляє соціальну активність на користь своєї місцевої спільноти на основні загальноприйнятих цінностей та інтересів.

набули подальшого розвитку: понятійне-категорійний апарат науки публічного управління шляхом уточнення таких понять, як «*локальна ідентичність*» (стан індивіда, що ґрунтується на відчутті ним особистої totoжності з територією громади, конкретною місцевістю (село, селище, місто), інструмент консолідації місцевого співтовариства, його ціннісно-культурний потенціал, базова основа для формування спроможної об'єднаної територіальної громади); «*територіальна ідентичність*» (обожнювання індивіда себе з територією, місцем народження/проживання), «*регіональна ідентичність*» (відчуття індивідом приналежності до певної регіональної спільноти), «*ідентифікація*» (визначення індивідом, своєї ролі та місця в соціумі (співтоваристві, суспільстві) в процесі взаємозв'язку з іншими членами співтовариства); «*формування локальної ідентичності*» (діяльність місцевих акторів (представників місцевої влади, політичних партій, депутатів, громадських діячів, представників науки та культури) спрямована на побудову групової поведінки, збереження культури й традицій в громаді, формування довіри один до одного та владних інститутів;

- обґрунтування механізмів конструювання локальної ідентичності, що дозволяють забезпечити локальну соціальну уніфікацію членів місцевої спільноти: територіальний маркетинг; брендинг громади; соціальна політика; символічна політика; місцевий патріотизм;

підходи що мають принципове методологічне значення для розуміння концепту локальної ідентичності: примордіалістський (примордіалізм), есенціалістський (есенціалізм), інтерналістський та екстерналістський, інструменталістський (інструменталізм), конструктивістський (конструктивізм).

Практична цінність роботи полягає у тому, що отримані результати, висновки і пропозиції дисертаційної роботи мають практичне спрямування та забезпечують методологічне та емпіричне підґрунтя та можуть слугувати підґрунтям для більш детального аналізу досліджуваного явища. Результати дослідження впроваджуються в роботу Баштанської міської ради Баштанського району Миколаївської області, Дорошівської сільської ради Вознесенського району Миколаївської області, діяльність Громадської організації «Всеукраїнська громадська організація «Територія Жінок», впроваджені в навчальний процес у ході підготовки фахівців за освітньо-кваліфікаційними рівнями «бакалавр» та «магістр» за напрямом «Публічне управління та

адміністрування» денної та заочної форми навчання у Чорноморському національному університеті імені Петра Могили.

Повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих працях

Основні результати дисертації достатньо повно викладено у наукових працях: 5-х статтях наукових вітчизняних фахових виданнях (категорія Б); 1 статті у виданнях Scopus; 7-х опублікованих працях у виданнях апробаційного характеру.

Теоретична та практична цінність, впровадження результатів дослідження

Дисертаційне дослідження є вагомим внеском у галузь знань 28 «Публічне управління та адміністрування», який полягає у сприянні розвитку наукового дискурсу щодо вирішення актуального наукового завдання у галузі публічного управління та адміністрування, що полягає в обґрунтуванні теоретико-методологічних положень та розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення управління комунікаційним процесом ОТГ як чинника стимулювання локальної ідентичності громади.

Сформульовані дисертантом в межах роботи узагальнення, висновки та рекомендації, безперечно, мають теоретико-методологічну цінність та практичну значущість.

Оцінка оформлення дисертації

Дисертаційне дослідження побудоване логічно та послідовно за своєю архітектонікою, є структурованим та обґрунтованим за своїм змістом. Зміст підрозділів має тісний взаємозв'язок та забезпечує розуміння логіки розкриття дисертанткою обраної нею на рівні предмету дослідження наукової проблематики. Дисертація оформлена відповідно до чинних вимог МОН України щодо відповідного різновиду кваліфікаційних робіт.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Не дивлячись на високий теоретико-методологічний рівень підготовки дисертаційної роботи, та як наслідок – позитивну оцінку її результатів, її зміст, як й зміст будь-якої самостійно виконаної наукової роботи, не позбавлений дискусійних положень. На нашу думку, дискусії щодо змісту дисертаційної роботи можуть виникнути за такими основними напрямками:

1. Дисертант зазначає, що в цілому, всі дослідження локальної ідентичності можна поділити умовно на три групи: перша група – це вчені, які говорять що локальна ідентичність в сучасному світі є важливою складовою національної ідентичності; друга, що в сучасному глобалізованому світі взагалі будь-які ідентичності втрачаються, що людина належить до всього світу, де кордони стираються і ні про які локальні ідентичності не може йти мова; третя – формування будь-яких локальних, територіальних, регіональних ідентичностей є абсолютно негативним явищем і призводить до сепаративних настроїв і рухів.

2. Дослідження в дисертаційній роботі європейського досвіду розвитку локальної ідентичності територіальних громад, на нашу думку, дозволяє зробити висновок, що великі міста розвиваються значно швидше, мають більше ресурсів для створення власних брендів ніж сільські території. За таких умов хотілося б почути від дисертанта, як процес глобалізації впливає на локальну ідентичність

коли міста беруть участь в економічних процесах як повноправні гравці. Як сільським громадам адаптуватись до високого рівня мобільності громадян та їх переміщення?

Сформульовані вище дискусійні положення не зменшують високої позитивної оцінки проведеного дисертантом дослідження та не ставлять під сумнів достовірність отриманого ним наукового результату.

7. Загальний висновок

За своїм змістом і загальною спрямованістю дисертаційне дослідження Суслів Миколи Миколайовича відповідає обраній ним спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування. Дисертаційна робота пройшла достатню апробацію під час проведення науково-комунікативних заходів. Дисертаційна робота містить повною мірою обґрунтовані науково-практичні результати, які мають як теоретико-методологічну цінність для розвитку галузі знань «Публічне управління та адміністрування», так й практичну значущість.

Дисертаційна робота виконана із дотриманням наукового стилю написання, відповідає встановленим до оформлення таких досліджень вимогам та достатньо відображає зміст отриманих дисертанткою наукових результатів. Дисертація є самостійно завершеною роботою, у якій відсутні порушення академічної доброчесності. Приймаючи до уваги вище наведене можна зробити висновок про те, що дисертація Суслів Миколи Миколайовича на тему «Механізми здійснення локальної ідентичності об'єднаних територіальних громад в умовах децентралізації влади» за її змістом та оформленням відповідає вимогам пп. 8-9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 та Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року №40 (зі змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України від 31 травня 2019 року №759), а її автор Суслів Микола Миколайович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування.

Рецензент:

доктор наук з державного управління,

професор,

професор кафедри обліку і аудиту

Чорноморського національного університету

імені Петра Могили

Людмила АНТОНОВА